

Remissvar
Utbildningsdepartementet

Dnr
U2024/02591

Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)

Sveriges Lärare har inbjudits att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss. Förbundet yttrar sig i första hand kring de delar av utredningen som har konsekvenser för förbundets medlemmar.

Övergripande synpunkter

- Sveriges Lärare tillstyrker utredningens förslag om att införa nationellt beslutade yrkesprogram som omfattar 1900 gymnasiepoäng. (5.1.1 och 5.1.2)
- Sveriges Lärare avstyrker den föreslagna benämningen av de nya programmen. De nya programmen bör i sin benämning tydligare särskiljas från de ordinarie yrkesprogrammen. (5.1.3)
- Sveriges Lärare tillstyrker förslaget om att de nya 1900-poängsprogrammen ska stå öppna för ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. (5.2.1)
- Sveriges Lärare avstyrker förslaget om att de nya 1900-poängsprogrammen ska utgöra tolv nya yrkesprogram som speglar de tolv befintliga yrkesprogrammen. Endast ett urval (kanske fyra eller fem) av de nuvarande yrkesprogrammen bör erbjudas i form av de föreslagna 1900-poängsprogrammen. (5.3.1)
- Sveriges Lärare avstyrker delvis förslaget om att 1900-poängsprogrammen ska innehålla gymnasiearbete eller yrkesprov. Förbundet förordar att endast ett yrkesprov ska ingå i de nya 1900-poängsprogrammen. (5.3.5)
- Sveriges Lärare avstyrker att det endast ska krävas minst tre godkända ämnen (vilka som helst) för antagning till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng. (7.1.1)
- Sveriges tillstyrker att de nya yrkesprogrammen ska vara 3-åriga och bedrivas som heltidsstudier. 1900-poängsprogrammen ska ges en garanterad undervisningstid på 2430 undervisningstimmar. Förbundet ser detta som en övergångslösning. Förbundet förordar att den garanterade undervisningstiden ersätts av en timplan inom hela gymnasieskolan. Regeringen bör därför tillsätta en timplaneutredning för gymnasieskolan.
- Sveriges Lärare anser att 1900-poängsprogrammen införande ska föregås av en försöksverksamhet för att identifiera exakt vilka 1900-poängsprogram som ska erbjudas till den aktuella målgruppen.

Sveriges Lärares synpunkter och medskick

Gymnasieskolans introduktionsprogram kräver nationell reglering

Svensk gymnasieskola kännetecknas av en stor oreda på systemnivå. Skolformen har idag 18 olika nationella program med cirka 60 olika inriktningar och över 500 olika ämnen. Branschen har ett ganska stort inflytande över yrkesprogrammen. Många kurser är relativt smala och branschspecifika, vilket ger en delförklaring till antalet ämnen och inriktningar. Yrkesprogrammen kan därutöver läsas som lärlingsutbildningar som innebär att utbildningen i huvudsak är förlagd till en eller flera olika arbetsplatser.

Därutöver har vi fyra olika introduktionsprogram för elever som inte når gymnasiebehörighet, vars innehåll i mycket hög grad styrs av lokala prioriteringar samt av elevernas individuella studieplaner. De olika introduktionsprogrammets innehåll överlappar varandra, något utredningen tydligt visar. Det har funnits en förväntan om att avsaknaden av programstruktur och kursinnehåll ska leda till individanpassningar. I realiteten är individanpassningarna mycket svåra att genomföra. Det leder till att målen är otydliga och att programmets struktur och innehåll beror på enskilda rektors och huvudmäns godtycke. Syftena med programmen överlappar varandra, vilket leder till att programmen blir svåra att överblicka för både elever och lärare. Den individuella studieplanens betydelse för struktur och mål överskattas kraftigt. Någon likvärdighet finns med andra ord inte i systemet.

Vårt fragmentiserade skolsystem präglas idag dessutom av starka inslag av konkurrens, i synnerhet inom gymnasieskolan. Gymnasieskolor - både fristående och kommunala - försöker att skapa sin unika nisch att konkurrera med genom att ge de olika inriktningarna en viss lokal profilering. Svenska elever lider ingen brist på valmöjligheter inom gymnasieskolan. Problemet är om något det motsatta.

Sveriges Lärare efterfrågar mot nämnda bakgrund en rad regleringar. Det gäller inte minst introduktionsprogrammen som helt saknar nationell reglering. Flera utredningar har visat att introduktionsprogrammen är kraftigt underreglerade. Regleringar är avgörande både för undervisningens kvalitet och för likvärdigheten. Regleringar är också viktiga för att skapa en hållbar arbetsmiljö för Sveriges Lärares medlemmar och värna lärares kärnuppgift.

På en övergripande nivå är Sveriges Lärare således positiva till vissa av utredningsförslagen. Samtidigt ser vi att förslagen på detaljnivå ter sig mer problematiska. Om utredningens förslag genomförs i sin helhet riskerar vi att få en ännu mer fragmentiserad gymnasieskola. Utredningen öppnar för nya varianter som i praktiken skulle vara svåra att genomföra, inte minst eftersom elevmålgruppen har svaga förkunskaper. Förbundets kritik handlar framför allt om att de så kallade 1900-poängsprogrammen ska spegla samtliga tolv yrkesprogram. Sveriges Lärare anser att utredningens gedigna empiriska avsnitt talar för att man i stället bör fokusera på en handfull av yrkesprogrammen. Förbundet framför substantiella förslag på ändringar och förordar att man genomför en försöksverksamhet för att skapa ett 1900-poängsprogram med rätt konstruktion och dimensionering av resurser. I det följande fördjupas våra resonemang kring problematiken.

5.1.1 och 5.1.2 Nya nationellt utformade yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska införas i gymnasieskolan

Sveriges Lärare tillstyrker grundförslagen. Utredningen föreslår nya nationellt utformade och beslutade yrkesprogram som ska omfatta 1 900 gymnasiepoäng. 1900-poängsprogrammen ska alltså vara nationella program i motsats till de nuvarande introduktionsprogrammen. I första hand riktar sig de nya programmen till elever som inte är behöriga till de nationella program som omfattar minst 2 500 poäng.

Bakgrunden till förslaget handlar i hög grad om att tillgången till yrkesutbildning inom de nuvarande introduktionsprogrammen inte är likvärdig. Hur mycket yrkesutbildning en elev erbjuds beror för närvarande på hur huvudmännen väljer att arrangera introduktionsprogrammen. Utredningen visar övertygande med empiriskt stöd att ett yrkesprogram som omfattar 1900 poäng kan ge en stabil grund för att fler elever ska kunna få fäste på arbetsmarknaden. Elever som tar 1900 poäng får redan idag en relativt god etablering inom vissa yrken.

Sveriges Lärare delar bilden av situationen för de nuvarande introduktionsprogrammen. En nationell reglering är helt nödvändig. Förbundet anser även att de föreslagna 1900-poängsprogrammen har mycket som talar för sig. Sveriges Lärare vill dock understryka betydelsen av att dessa program är påbyggnadsbara. Eleven ska till exempel inom den kommunala vuxenutbildningen kunna komplettera sin 1900-poängsutbildning för att nå samma behörigheter som elever inom de ordinarie programmen.

5.1.3 De nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Sveriges Lärare avstyrker förslaget. Utredningen föreslår att de nya yrkesutbildningarna ska benämnas yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng. Utredningen vill som en konsekvens av detta att dagens yrkesprogram ska benämnas yrkesprogram som omfattar 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng.

Benämningen av de nya yrkesprogrammen är inte optimal. Förbundet anser att de nya benämningarna tydligt signalerar den poängmässiga omfattningen för de olika programmen, vilket inte är oväsentligt, men att de nya 1900-poängsprogrammen ska ges en annan benämning som signalerar något mer om 1900-poängsprogrammen, något som tydligt särskiljer dem från befintliga yrkesprogram. Reformen får inte bidra till att sänka statusen på de befintliga yrkesprogrammen.

5.2.1 Yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng vänder sig till elever som vill läsa en yrkesutbildning men som inte är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng

Sveriges Lärare tillstyrker delvis förslaget om att de nya 1900-poängsprogrammen ska stå öppna för ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng men från grundskolan har godkända betyg i minst tre ämnen. Programmen står dock inte öppna för ungdomar som ska erbjudas språkintröduktion. Förbundets förbehåll gäller behörighetskraven om tre godkända betyg i minst tre ämnen. Behörighetskraven behandlas dock separat under avsnittet 7.1.

Förbundet anser att målgruppen för 1900-poängsprogrammen i huvudsak ska vara de elever som i dag går på introduktionsprogram. Elever som går på språkintröduktion ska dock inte

omfattas av 1900-poängsprogrammen. Vi välkomnar den avgränsningen. Nyanlända elever bör enligt förbundets mening mötas av en helt annan och reformerad språkintröduktion än den som finns idag.

Utredningens beräkning visar att omkring fem-sju procent av en gymnasial nybörjarkohort kan komma att påbörja ett 1900-poängsprogram. Antalet elever varierar stort mellan länen. Sveriges Lärare anser att beräkningen är rimlig givet de antaganden utredningen gör i sammanhanget.

5.2.2 Elever som är behöriga till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 poäng ska kunna gå ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng om det finns särskilda skäl

Sveriges Lärare är tveksamma till förslaget. Även om huvudregeln ska vara att 1900-poängsprogrammen inte ska stå öppna för ungdomar som uppfyller kraven för ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng, så föreslår utredningen att huvudmannen om det finns särskilda skäl ska ta emot eleverna på ett 1900-poängsprogram. Studiesvårigheter ska kunna utgöra ett särskilt skäl för att huvudmannen ska kunna göra undantag från huvudregeln.

Det finns naturligtvis goda avsikter bakom förslaget, men om en elev lyckas nå minst E i ämnen som matematik, svenska, engelska och fem andra, så verkar eleven trots allt ha rätt goda förkunskaper för ett ordinarie yrkesprogram. Sett ur ett längre perspektiv är det att föredra att eleven läser ett sådant. Utredningen föreslår dessutom att behörighetskraven till yrkesprogrammen höjs till tolv godkända ämnen, vilket rimligen tyder på att eleven bör ha rätt förutsättningar att klara ett mer omfattande program. Sveriges Lärare landar i att vissa undantag möjligen bör finnas, men att dessa måste preciseras mycket tydligare för att inte leda till att elever väljer kortsiktigt på ett sätt som missgynnar dem längre fram i livet.

5.3.1 De nya yrkesprogrammen ska omfatta 1 900 poäng varav 1 500 poäng ska vara yrkesämnen

Sveriges Lärare avstyrker förslaget om att de nya 1900-poängsprogrammen ska utgöra tolv nya yrkesprogram som speglar de tolv ordinarie yrkesprogrammen. Ambitionen är naturligtvis god. I realiteten är förslaget dock väldigt svårt att implementera. Många av yrkesprogrammen förutsätter goda förkunskaper i ämnen som matematik, svenska med mera. Målgruppen för 1900-poängsprogrammen kännetecknas av att man av olika skäl inte lyckats uppnå godkända betyg i de nämnda ämnena. Vår bedömning är att många av eleverna kommer att ha väldigt svårt att klara vissa mer avancerade yrkeskurser.

Sveriges Lärare anser mot denna komplexa bakgrund att de nya 1900-poängsprogrammen endast bör spegla en handfull av de ordinarie yrkesprogrammen (kanske fyra eller fem av dem). När det gäller inriktningarna inom 1900-poängsprogrammen, som adderar ännu en dimension av komplexitet på systemnivå, bör man även där vara restriktiv.

De yrkesämnen som tillsammans ska utgöra 1500 poäng inom 1900-poängsprogrammen måste väljas ut med stor omsorg. Data över vilka kurser målgruppen får minst E i idag finns att tillgå och bör ligga till grund för en analys av vilka ämnen som är rimliga att erbjuda. Utredningen gör därutöver omfattande empiriska analyser av vilka branscher som den identifierade målgruppen är yrkesverksam inom. Nämnda analyser ger en god vägledning för att kunna fastställa vilka yrkesprogram som kan rusta eleverna på ett bra sätt för de branscher som erbjuder arbetstillfällen för elever som saknar en gymnasieexamen.

En mer återhållsam reform möjliggör ett system som går att överblicka och där staten vid behov kan göra träffsäkra insatser för att stärka upp programmens förutsättningar att erbjuda en bra utbildning. I vissa fall kan det handla om att rusta branschernas förutsättningar att erbjuda APL. Vårt nuvarande system bygger i många fall på att yrkeslärare har bra nätverk som kan användas i sammanhanget. Så bygger vi inte något hållbart system i längden. I andra fall kan det handla om statliga insatser för att tillhandahålla särskilt stöd med mera. Ambitionen bör vara att designa program med en robust nationell reglering som inte leder till de olikvärdiga spretiga program som målgruppen möts av idag.

5.3.2 Svenska, engelska, matematik och ett samhällsorienterande ämne ska omfatta 200 poäng och inriktas mot yrket

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget med vissa förbehåll. En förutsättning för förbundets tillstyrkande är också att den garanterade undervisningstiden regleras på den föreslagna högre nivån. Utredningen föreslår att de nya yrkesprogrammen som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska innehålla följande ämnen: Svenska/svenska som andraspråk 50 poäng, Engelska 50 poäng, Matematik 50 poäng och Samhällskunskap eller samhälls- och arbetslivskunskap, 50 poäng. Samhälls- och arbetslivskunskap är ett nytt ämne som ska bestå av minst en nivå som omfattar 50 poäng. Ämnet ska läsas på alla 1 900-poängsprogram utom vård- och omsorgsprogrammet 1 900 poäng och barn- och fritidsprogrammet 1 900 poäng, där eleverna ska läsa samhällskunskap 50 poäng. Det nya ämnet samhälls- och arbetslivskunskap ska alltså inte vara ett gymnasiegemensamt ämne.

Sveriges Lärare delar utredningens slutsatser om att de gymnasiegemensamma ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik ska erbjudas inom samtliga 1900-poängsprogram. Det är också välkommet att ämnena ges viss yrkeskaraktär. Förbundet anser att omfattningen på dessa kurser är något som bör kunna differentieras med hänsyn till olika yrkesinriktningar. Antalet poäng i ämnena som engelska eller matematik bör som exempel kunna variera något beroende på vilket 1900-poängsprogram eleven läser. Vissa yrkesinriktningar bör enligt vår modell kunna omfatta ytterligare 50 eller 100 poäng i de gymnasiegemensamma ämnena. Förbundet anser mot den bakgrunden att omfattningen på yrkeskurserna bör kunna variera något för att skapa utrymme inom de 1900 poängen för mer omfattande kurser i exempelvis engelska. De enskilda 1900-poängsprogrammen karaktär bör vara styrande i sammanhanget.

5.3.3 Individuellt val ska ingå med 100 poäng

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget.

5.3.5 Ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete om 100 poäng ska ingå i de nya yrkesprogrammen

Sveriges Lärare avstyrker delvis förslaget. Förbundet förordar att endast yrkesprov ska ingå i de nya 1900-poängsprogrammen. På samtliga fyra eller fem 1900-poängsprogram, enligt den modell Sveriges Lärare föreslår, ska yrkesprov helt ersätta gymnasiearbetet. Yrkesprov är mycket mer användbara än ett gymnasiearbete för eleverna. Ett godkänt yrkesprov skickar en tydlig signal till arbetsgivaren om att individen har förvärvat vissa färdigheter och kunskaper inom ett yrke.

,

5.4.1 och 5.4.2 De nya yrkesprogrammen ska vara 3-åriga och bedrivs som heltidsstudier

Sveriges Lärare tillstyrker förslagen och att programmen ges en minsta garanterad undervisningstid på 2430 undervisningstimmar. Detta måste dock ses som en övergångslösning. Förbundet förordar att den garanterade undervisningstiden i hela gymnasieskolan ersätts av en timplan.

5.5.1 Lärlingsutbildning

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. De nya 1 900-poängsprogrammen ska kunna erbjudas i form av gymnasial lärlingsutbildning likt de ordinarie yrkesprogrammen.

5.5.3 Möjligheten att göra avvikelser

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Förslaget innebär att det ska vara möjligt att göra avvikelser från yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng i form av särskild variant, riksrekryterande utbildning, riksidsrottsgymnasium och nationellt godkänd idrottsutbildning. En särskild variant av ett yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng ska rymmas inom yrkesutbildningsmålet för programmet. Det ska även vara möjligt för en huvudman att ansöka om riksrekryterande utbildningar med egna yrkesutbildningsmål för utbildningar som omfattar 1 900 poäng.

5.7.1 Gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska utfärdas efter ett avklarat yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. En gymnasieutbildning på ett yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska syfta till att uppnå kraven för en dokumentation av gymnasiestudierna som benämns gymnasialt yrkesutbildningsbevis. Myndigheten för yrkeshögskolan ska få i uppdrag att bedöma på vilken SeQF-nivå det nya yrkesutbildningsbeviset ska inordnas.

5.7.2 Kraven för ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis ska huvudsakligen omfatta yrkesämnen

Sveriges Lärare tillstyrker delar av förslaget. För en elev som har betyg från ett nationellt yrkesprogram som omfattar 1 900 gymnasiepoäng ska ett gymnasialt yrkesutbildningsbevis utfärdas om nedanstående krav är uppnådda. Eleven ska ha godkända betyg på en utbildning som omfattar minst 1 650 godkända poäng och som innefattar minst 50 gymnasiepoäng i vart och ett av ämnena 1. svenska/svenska som andraspråk 2. engelska, och 3. matematik. Även ett yrkesprov eller ett gymnasiearbete ska ingå i de godkända betygen.

Sveriges Lärare anser inte att ett gymnasiearbete ska ingå i 1900-poängsprogrammen och därmed ska de inte ingå som krav för ett yrkesbevis.

6.2.1 och 6.2.2 Individuellt förberedelseprogram ska förbereda för fortsatt utbildning eller arbetsmarknaden

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Utredningen föreslår att ett nytt introduktionsprogram införs som i hög grad ersätter det program som idag har benämningen Individuellt alternativ, men kommer att ha ungefär motsvarande bestämmelser. Utbildningen på programmet, som ska benämnas Individuellt förberedelseprogram, ska utformas för en enskild elev utifrån elevens

behov och förutsättningar. Syftet med individuellt förberedelseprogram är att elever ska gå vidare till annan fortsatt utbildning eller få en arbetsmarknadsutbildning. Individuellt förberedelseprogram ska stå öppet för ungdomar som saknar godkända betyg i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt minst nio andra ämnen som krävs för behörighet till ett nationellt program som omfattar minst 2 500 gymnasiepoäng. Programmet ska inte stå öppet för nyanlända elever som erbjuds språkintrödnktion.

Elevgruppen som idag går på Individuellt alternativ har ofta väldigt stora utmaningar. Det kan handla om psykisk ohälsa, allvarliga inlärningssvårigheter med mera. Nämda omständigheter kräver specifika individuella utformningar och insatser. Det är välkommet att den nya programstrukturen omfattar denna mycket utsatta elevgrupp.

6.3.1 Nyanlända elever ska ges ökade möjligheter att läsa yrkesämnena under sin utbildningstid på språkintrödnktion

Sveriges Lärare avstyrker förslaget. Förslaget kan förvisso anses ha förtjänster, men förbundet anser att programmet Språkintrödnktion kräver en mer genomgripande reformering som förutsätter en helt egen utredning. Språkintrödnktionens nuvarande utformning utgår från en förväntan om att nyanlända elever ska kunna nå gymnasiebehörighet på ett eller två år. Att utveckla sitt andraspråk på så kort tid under tonåren är inte rimligt. Utbildningen för nyanlända elever i gymnasieålder kräver en annan struktur där den kommunala vuxenutbildningen kan spela en väsentlig roll.

7.1.1 Det ska krävas ett minsta antal godkända ämnen för antagning till yrkesprogram som omfattar 1 900 poäng

Sveriges Lärare avstyrker förslaget i sin nuvarande utformning. Behörighetskraven till 1 900-poängsprogrammen föreslås vara godkänt i minst tre ämnen (vilka som helst) från grundskolan. Det motsvarar ett meritvärde på 30 poäng. De flesta grundskoleelever uppnår ett sådant krav. Av alla elever som påbörjade gymnasieskolan 2019/20 var det 98 procent som hade minst 30 i meritvärde. Behörighetskraven är mot en sådan bakgrund alldeles för lågt ställda.

Sveriges Lärare slår vakt om att eleverna måste ha vissa förkunskapskrav för att klara ett 1900-poängsprogram. Det är inte heller oviktigt vilka ämnena är. Ett godkänt betyg i ämnet svenska/svenska som andraspråk är ett viktigt förkunskapskrav till 1900-poängsprogrammen oavsett vilken yrkesinriktning det handlar om.

Behörighetskraven måste differentieras mellan de olika 1900-poängsprogrammen. Förbundet anser givetvis att behörighetskrav ska vara betydligt lägre än för de befintliga yrkesprogrammen. Regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att analysera vilka behörighetskrav som är adekvata till de fyra eller fem 1900-poängsprogrammen som enligt vår föreslagna modell ska erbjudas.

7.2 Behörighetskraven för yrkesprogram som omfattar 2700 och 2800 poäng ska höjas till 12 ämnen

Sveriges Lärare tillstyrker delvis förslaget. Konsekvenserna av att höja behörighetskraven på samtliga av de tolv befintliga yrkesprogrammen är svåra att överblicka. Förbundet är positiva till differentierade behörighetskrav till gymnasieskolan. Elevens förkunskaper och förutsättningar att framgångsrikt kunna fullfölja ett visst gymnasieprogram bör stå i fokus. Därmed kan vi se

värdet av att man höjer behörighetskraven. Exakt vilka yrkesprogram som behöver höjda behörighetskrav måste analyseras närmare. Skolverket bör därför ges i uppdrag att undersöka konsekvenserna av olika alternativ där behörighetskraven till åtminstone vissa yrkesprogram höjs.

7.4 Behörighetskraven för introduktionsprogrammet programinriktat val (IMV) ska höjas

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget. Utredningen föreslår en höjning av behörighetskraven till introduktionsprogrammet programinriktat val som innebär att en elev ska ha godkända betyg i svenska/svenska som andraspråk och

- i engelska och matematik samt minst fem andra ämnen, eller
- engelska eller matematik samt minst åtta andra ämnen.

Förbundet anser att höjningen är motiverad med hänvisning till den förväntade ökningen i genomströmning som utredningen prognostiserar. Programinriktat val syftar till att göra eleverna behöriga till ett specifikt program. Förväntningen på eleverna måste vara att de befinner sig nära att möta behörighetskraven. De höjda behörighetskraven är också motiverade mot bakgrund av införandet av de nya 1900-poängsprogrammen.

10.2.1 Yrkesprov ska införas på yrkesprogram i gymnasieskolan och på nationella program med yrkesinriktning i anpassade gymnasieskolan

Sveriges Lärare tillstyrker förslaget.

Förutsättningarna för implementering av utredningens förslag

SCB:s befolkningsprognos pekar mot att antalet barn i grundskoleålder kommer att minska ända fram till mitten av 2030-talet. Lärarbehovet väntas därmed minska till år 2038, enligt Skolverkets lärarprognos. Förutsättningarna för att genomföra reformer som kräver fler lärare kan alltså anses vara relativt gynnsamma. Det bör dock understrykas att en viss lärarbrist fortsättningsvis kommer att bestå. Det handlar bland annat om brist på yrkeslärare. Det finns samtidigt stora regionala skillnader i lärarbristprognosen.

Prognoserna är emellertid tydliga. Elevkullarna minskar och den utvecklingen har redan inletts. Behovet av yrkeslärare för att kunna implementera det föreslagna 1900-poängsprogrammet är avhängigt vilka yrkesprogram som ska erbjudas. Sveriges Lärare anser att man måste beakta detta när man analyserar vilka 1900-poängsprogram som ska skapas. Att koncentrera reformen till en handfull nya yrkesprogram kan ha både för- och nackdelar beroende av vilka ämnen yrkeslärarna undervisar inom och hur många lärare som finns att tillgå.

Förbundet anser att man måste försöka att undvika samläsning med elever på de ordinarie yrkesprogrammen. Ur ett lärarperspektiv är det mycket utmanande att undervisa elevgrupper med väldigt varierande förkunskaper och förutsättningar. Vi inser att det inte alltid kommer att göras möjligt, men vill med enfaset understryka betydelsen av att lärare får rätt förutsättningar att möta elevgruppens behov.

I sammanhanget vill Sveriges Lärare även nämna två andra reformer som skulle vara gynnsamma för gymnasieskolan i allmänhet och de nya yrkesprogrammen i synnerhet. Tid och gruppstorlekar är ramfaktorer av central betydelse för undervisningens kvalitet som kräver statlig reglering. Gymnasieskolans garanterade undervisningstid fungerar ytterst bristfälligt. Ett antal olika undersökningar har sedan början av 2000-talet visat detta. Både Skolverket och

Skolinspektionen har synliggjort allvarliga systemfel gällande den garanterade undervisningstiden. Sveriges Lärares kartläggningar och analyser visar exakt samma brister. Eleverna får inte den undervisningstid de behöver och har rätt till. Sveriges Lärare kräver därför att gymnasieskolan får en egen timplan. En timplanereform ska även omfatta det nya 1900-poängsprogrammet. Regeringen bör därför skyndsamt tillsätta en timplaneutredning för gymnasieskolan.

För det andra måste elevgruppernas storlekar regleras nationellt. Den vanligast förekommande storleken på en gymnasieklass är idag hela 32 elever. Gymnasielärare har därutöver många undervisningsgrupper att undervisa. Gruppstorlekar är en ramfaktor som är helt avgörande för undervisningens villkor. Det gäller inte minst undervisningsgrupper med elever som har stora studiesvårigheter. För att möta elevbehoven i målgrupp för de nya 1900-poängsprogrammen, måste gruppstorlekarna i gymnasieskolan regleras. Regeringen bör tillsätta en utredning som tar fram förslag om hur gruppstorlekar ska regleras.

Mycket talar avslutningsvis, vilket nämndes inledningsvis, för att man under en treårsperiod eller motsvarande bör införa en försöksverksamhet för att kunna identifiera exakt vilka 1900-poängsprogram som är mest lämpliga att erbjuda samt vad som krävs för att möta de elevbehov som finns. Introduktionsprogrammen behöver reformeras på ett sätt som möter verklighetens komplexitet.

Något annat som talar för en försöksverksamhet är den reformträngsel som kommer att prägla skolväsendet de närmaste åren. Till hösten implementeras Gy25 som ersätter kursbetyg med ämnesbetyg. Förutsatt att regeringen går vidare med förslagen från utredningen *Ett likvärdigt betygssystem (2025:18)* och håller sig till det föreslagna ikraftträdandet, ska nämnda reformering av betygssystemet sjösättas höstterminen 2027. Förslagen från *Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024: 74)* ska implementeras från år 2028. Många stora strukturreformer ska således implementeras parallellt, vilket skapar betydande utmaningar. En försöksverksamhet skulle lätta trycket på gymnasieskolan som helhet under en period som kommer att bli mycket intensiv för våra medlemmar.

Stockholm, 8 maj 2025
Sveriges Lärare

Anna Olskog
Förbundsordförande

Patrik Ribe
Utredare